

Nr 27

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av punkten 4 av övergångsbestämmelserna till lagen den 27 maj 1955 (nr 255) om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); given Stockholms slott den 21 november 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av punkten 4 av övergångsbestämmelserna till lagen den 27 maj 1955 (nr 255) om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I samband med 1955 års reform av företagsbeskattningen infördes vissa begränsningar i rätten för företagarna att nedskryva varulager. Därvid maximerades nedskrivningarna i princip till 60 procent av lagrets värde. Enligt 1955 års regler skulle sålunda lagret upptagas till minst 40 procent av värdet. Bestämmelserna skulle tillämpas första gången vid 1960 års taxering. För mellanliggande år medgavs övergångsvis längre gående nedskrivningar. För 1958 och 1959 års taxeringar bestämdes sålunda högsta tillåtna nedskrivning i princip till 70 procent.

I propositionen föreslås att det fulla ikraftträdandet av 1955 års lagervärderingsregler uppskjutes till 1961 års taxering och att vid 1960 års taxering varulagret skall få värderas enligt samma regler som gäller vid 1958 och 1959 års taxeringar.

Förslag

till

lag angående ändrad lydelse av punkten 4 av övergångsbestämmelserna till lagen den 27 maj 1955 (nr 255) om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att punkten 4 av övergångsbestämmelserna till lagen den 27 maj 1955 om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

4. Oaktat bestämmelserna i punkt 1 av anvisningarna till 41 § skola vid taxering i första instans i sin helhet tillämpas från och med år 1957, skola för de beskattningsår beträffande vilka taxering verkställas åren 1957—1959 följande särskilda bestämmelser gälla vid tillämpning av femte stycket i nämnda anvisningspunkt.

Vid utgången av nyssnämnda beskattningsår må lagret icke upptagas till belopp understigande i det följande angiven procentuell andel av lagrets i nyssnämnda stycke av sagda anvisningspunkt angivna värde, nämligen

såvitt angår det beskattningsår, för vilket taxering i första instans verkställs år 1957, tjuguprocent av lagrets värde; samt

såvitt angår de beskattningsår, för vilka taxering i första instans verkställs åren 1958 och 1959, trettio procent av lagrets värde.

(Föreslagen lydelse)

4. Oaktat bestämmelserna i punkt 1 av anvisningarna till 41 § skola vid taxering i första instans i sin helhet tillämpas från och med år 1957, skola för de beskattningsår beträffande vilka taxering verkställs åren 1957—1960 följande särskilda bestämmelser gälla vid tillämpning av femte stycket i nämnda anvisningspunkt.

Vid utgången av nyssnämnda beskattningsår må lagret icke upptagas till belopp understigande i det följande angiven procentuell andel av lagrets i nyssnämnda stycke av sagda anvisningspunkt angivna värde, nämligen

såvitt angår det beskattningsår, för vilket taxering i första instans verkställs år 1957, tjuguprocent av lagrets värde; samt

såvitt angår de beskattningsår, för vilka taxering i första instans verkställs åren 1958—1960, trettio procent av lagrets värde.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 no-
vember 1958.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *uppskov med ikraftträdandet av föreskrivna begränsningar i rätten till nedskrivning av varulager* samt anför därvid följande.

Inledning. Vid 1955 års riksdag beslöts en genomgripande reform av reglerna för företagsbeskattningen. Därvid infördes bl. a. vissa begränsningar i den rätt att nedskriva varulager, som tidigare medgivits rörelseidkare och sådana jordbrukare som redovisar inkomst av jordbruksfastighet enligt bokföringsmässiga grunder.

Äldre bestämmelser på området medgav de skattskyldiga vidsträckt — om än ej obegränsad — rätt att verkställa nedskrivning å lagret. Någon bestämd lägsta gräns för värdesättningen av lagret angavs emellertid inte i kommunalskattelagen.

Genom 1955 års reform av företagsbeskattningen infördes en sådan lägsta gräns i det att varulagren i allmänhet inte skulle få nedskrivas under 40 procent. För att möjliggöra en smidig övergång till det nya systemet antogs övergångsbestämmelser, varigenom det fulla ikraftträdandet av begränsningen i nedskrivningsrätten uppsköts till 1960 års taxering.

Med hänsyn till läget på arbetsmarknaden har jag ansett mig böra uppta frågan om ytterligare uppskov med genomförandet av 1955 års regler.

Gällande bestämmelser m. m. Enligt de bestämmelser som antogs vid 1955 års riksdag skall varulager på balansdagen värderas med utgångspunkt från dess anskaffnings- eller återanskaffningsvärde. Från detta värde får först avräknas den inkurans i lagret som kan finnas på balansdagen. Återstående värde får nedskrivas med högst 60 procent, alltså till lägst 40 procent. Denna huvudregel kompletteras med två supplementära regler, som för vissa fall medger större nedskrivning. Enligt den ena regeln får nedskrivningens storlek beräknas på medeltalet av lagren under de två närmast föregående beskattningsåren. Den andra supplementärregeln innebär, att lager av rå- och stapelvaror får upptagas till lägst 70 procent av dessa tillgångars lägsta mark-

nadspris under en tioårsperiod. — Författningsbestämmelserna härom är intagna i femte och sjätte styckena av punkt 1 av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen.

Såsom inledningsvis anmärkts gäller dessa bestämmelser fullt ut först från och med 1960 års taxering. För 1957—1959 års taxeringar beslöts övergångsbestämmelser, som medger en vidsträcktare nedskrivningsrätt än enligt huvudregeln. Vid 1957 års taxering skulle sålunda lagret få värderas till lägst 20 procent av anskaffnings- eller återanskaffningsvärdet. Lägsta gränsen vid 1958 och 1959 års taxeringar bestämdes till 30 procent av angivna värde.

De utredningar som låg till grund för 1955 års reform av företagsbeskattningen visade att den procentuella nedskrivningen i förhållande till lagrens anskaffningsvärden vid 1951 års utgång genomsnittligt utgjorde för industrin 58 procent, för grosshandeln 50 procent och för detaljhandeln 52 procent. Undersökningarna visade emellertid betydande avvikelser för olika branscher och även mellan olika företag inom samma bransch från dessa genomsnittssiffror. Härom anfördes i *propositionen 100/1955* bl. a. följande.

Vad beträffar industrin ligger nedskrivningsprocenten — om man bortser från byggnadsverksamhet, livsmedelsindustri och kraft-, belysnings- och vattenverk, där nedskrivningen inte är jämförbar med läget inom andra områden — mellan 50 och 70 procent av anskaffningsvärdena. Största nedskrivningsprocenten visar pappers- och grafisk industri, 78 procent, samt textil- och beklädnadsindustri, 63 procent.

Även grosshandeln utvisar — fränsett ett par branscher — en variation i nedskrivningsprocenten mellan 50—70 procent. Nedskrivningsprocenten är dock i stort sett något lägre än för industrin.

Nedskrivningsprocenten inom detaljhandeln synes i regel ligga något över motsvarande nedskrivningsprocent för grosshandeln.

För såväl industri som gross- och detaljhandel framgår av utredningen att den procentuella nedskrivningen i stort sett är större hos företag med stora lager än hos företag med mindre lager.

Vidare visar utredningen, om man går till de enskilda företagen, att nedskrivningsprocenten varierar mycket mellan olika företag även inom samma bransch. Ett inte ringa antal företag har högre nedskrivningsprocent än 70, d. v. s. de har gjort större nedskrivning än som mellankommunala prövningsnämnden enligt huvudregeln medger. Utredningen ger emellertid också vid handen att hos många företag skulle nedskrivningen vara ganska obetydlig. De stora procentuella nedskrivningarna finns hos de gamla företagen och hos dessa främst hos dem med stora lager. Även i andra åldersgrupper är tendensen, som förut berörts, den att ju större lagren är desto större är nedskrivningsprocenten.

Det torde böra framhållas att den i det föregående angivna lagernedskrivningen beräknats å anskaffningsvärdet efter avdrag för inkurans.

Under förarbetena till 1955 års lagstiftning framfördes olika alternativ i fråga om storleken av största tillåtna nedskrivning, nämligen 50, 60 och 70 procent av anskaffningsvärdet.

Rörande verkningarna av de olika alternativen redovisades i *propositio-*

nen bl. a. följande beräkning av de lagerreserver som vid ett vart av de olika alternativen skulle framtagas till beskattning. Beräkningen hade utförts inom finansdepartementet på grundval av föreliggande utredning om företagens lagerredovisning per den 31 december 1951.

	Huvudregeln medger nedskrivning till		
	50 %	40 %	30 %
För industrin.....	1 110 milj.	630 milj.	270 milj.
» grosshandeln	200 »	90 »	20 »
» detaljhandeln.....	78 »	38 »	14 »
Summa (i avrundade tal)	1 390 milj.	760 milj.	300 milj.

Denna beräkning bygger emellertid på en tillämpning enbart av huvudregeln. Supplementärreglernas tillämpning ansågs ge lägre värden, som dock endast rent uppskattningsvis kunde anges till respektive 1 200 miljoner, 650 miljoner och 250 miljoner kronor.

I propositionen förordades såsom huvudregel för lagervärderingen rätt att bokföra lagret i lägst 40 procent av anskaffningskostnaden. På grund härav skulle lagerreserver i storleksordningen 600—700 miljoner kronor komma att framtagas till beskattning under övergångsåren inom näringslivet i dess helhet. Det framhölls dock, att den framtida prisutvecklingen i hög grad skulle påverka storleken av det belopp som totalt kom att redovisas till beskattning. Det tillades, att det skulle vara helt orealistiskt att räkna med att det allmänna under övergångsåren skulle tillföras ett ökat skatteunderlag med sådant belopp som nyss antytts. Man räknade i stället med att företagen i stor utsträckning skulle i samband med lageruppskrivningen verkställa ökade avsättningar till pensionsstiftelser och i andra hand till investeringsfonder. Mot en sådan utveckling fanns emellertid intet att erinra från allmänna synpunkter.

Rörande övergångsbestämmelserna anfördes i propositionen bl. a. följande.

Sammanfattningsvis får jag framhålla att de anpassningssvårigheter till de nya lagervärderingsregler, som från vissa remissinstansers sida med sådan styrka framförts som ett argument mot ändrade lagervärderingsregler, enligt min mening inte kan anses vara av beskaffenhet att utgöra något hinder för ett genomförande av kommitténs förslag med de modifikationer däri som jag i det föregående förordat. Å andra sidan är jag även väl medveten om att i individuella fall denna anpassning kan medföra vissa påfrestningar. Jag är med hänsyn härtill beredd förorda sådana övergångsbestämmelser att som lägsta värde å varulager enligt huvudregeln skall godtagas vid 1957 års taxering 20 procent samt vid 1958 och 1959 års taxeringar 30 procent av lagrets anskaffningsvärde.

1955 års bevillningsutskott tillstyrkte bifall till propositionen i de hänseenden som här berörts och riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Vid 1957 års riksdag framställdes motionsyrkanden beträffande övergångsbestämmelserna till 1955 års lagstiftning i fråga om varulagervärderingen. Det yrkades sålunda att övergångstiden skulle utsträckas samt vidare att orealiserad värdestegringsvinst i varulager i princip skulle undantas från beskattning. I anledning av motionerna, som lämnades utan åtgärd av riksdagen, uttalade bevillningsutskottet (betänkande nr 31) bl. a. följande.

Härjämte vill utskottet erinra om att när tidigare gällande liberala regler för varulagervärdering infördes, var detta i syfte att skattemässigt godta en sådan värdering i räkenskaperna enligt god köpmannased, som innefattade betryggande säkerhet för förlust i lagret genom prisfall. Längre sträckte sig inte syftet med den fria lagervärderingen. Utvecklingen förde emellertid sedermera fram till att företag, som haft sådana vinstförhållanden att detta låtit sig göra, genom mycket långtgående nedskrivningar respektive genom att bibehålla sina lager i samma värde i kronor räknat trots sänkt penningvärde eller bestående prisförhöjningar, gjorde stora skattefria kapitaluppbbyggnader som inte kunde motiveras med hänsyn till prisfallsrisk. Enligt utskottets mening kan inte dessa företag, under åberopande av tidigare gällande skatteregler, med fog kräva mer än vad som för framtiden kan enligt de nya reglerna för företagsbeskattningen medges andra företag, nämligen rätt till en fullt betryggande nedskrivning för prisfallsrisk. — — —

Vad angår motionsyrkandena om en utsträckning av övergångstiden vill utskottet framhålla att utskottet inte kan dela motionärernas uppfattning att prisutvecklingen sedan 1955 års riksdagsbeslut fattades varit sådan att ett upprivande av detta beslut är motiverat. Ett bifall till motionärernas yrkande skulle enligt utskottets mening innebära att tillämpningen av varulagervärderingens huvudregel uppsköts längre än som kan anses rimligt med hänsyn till anpassningssvårigheterna.

Även vid 1958 års B-riksdag har motioner (I: B 9 och 10; II: B 10, 11 och 227) väckts rörande den lägsta gränsen för nedskrivning av varulager och rörande de år 1955 antagna övergångsbestämmelserna på området. I en av motionerna yrkas, att den uppskrivning av varulager, som övergångsbestämmelserna kan föranleda vid 1960 års taxering, skall anstå tills vidare. I de övriga motionerna yrkas, att lägsta tillåtna värde å varulager skall fastställas till 30 procent av lagrets anskaffnings- eller återanskaffningsvärde. Till stöd för motionsyrkandena åberopas bl. a. den allmänna konjunkturutvecklingen.

Yrkanden av liknande innebörd har även vid olika tillfällen och senast under innevarande höst framförts av organisationer inom näringslivet.

Departementschefen. Skattelagstiftningen tillåter rörelseidkarna att vid inkomstredovisningen göra betydande nedskrivningar av värdet på varulager. Rätten till lagernedskrivning sammanhänger i första hand med att rörelseidkarna bör äga möjlighet att skydda sig mot prisfallsrisk. Vid sidan härav har det ansetts påkallat, att varulagervärderingen i viss utsträckning kan utnyttjas för resultatutjämnning mellan olika år. Genom nedskrivning utöver vad som är motiverat med hänsyn till prisfallsrisk o. dyl. kan under goda år skapas en dold reserv, som kan framtagas under år med sämre vinstresultat.

Rätten att begagna lagervärderingen i resultatutjämnande syfte har aldrig varit obegränsad. Uttryckliga författningsbestämmelser i ämnet har emellertid skapats först i samband med 1955 års reform av företagsbeskattningen. Riktpunkten för de då antagna reglerna om lagernedskrivning och andra vinstreglerande dispositioner var att hålla dessa dispositioner inom ramen för vad som ansågs godtagbart från konjunkturpolitisk synpunkt. För lagervärderingen fastslogs som huvudregel, att lagren skulle upptas i lägst 40 procent efter avdrag för inkurans. Denna huvudregel kompletteras av supplementärregler som i vissa fall medger att lagren upptas till ännu något lägre värden.

I anledning av den diskussion som förts kring 1955 års regler för varulagervärderingen vill jag till en början slå fast, att dessa regler innebär tillräckliga möjligheter till skydd mot prisfallsrisk. De innebär därutöver betydande möjligheter till förtäckt resultatutjämning. Det sagda belyses bl. a. av de i det föregående återgivna undersökningarna, som visat att den enligt 1955 års lagstiftning tillåtna nedskrivningen är större än som motsvarar den genomsnittliga nedskrivningsprocenten för såväl industrin som handeln före den nya lagstiftningens ikraftträdande under ett så utpräglat högkonjunkturår som 1951. De svenska lagervärderingsreglerna framstår också som generösa vid en internationell jämförelse.

Det stod emellertid också klart, att betydande variationer förelåg olika branscher och företag emellan och att övergången till de nya reglerna för en del företag skulle innebära vissa påfrestningar. Med hänsyn härtill föreskrevs att övergången skulle äga rum under en femårsperiod. För 1957 års taxering medgavs att lagren fick upptagas till lägst 20 procent av anskaffningsvärdet. Motsvarande tal är för 1958 och 1959 års taxeringar 30 procent. Först vid 1960 års taxering är de nya reglerna avsedda att tillämpas fullt ut.

Den övergångstid som sålunda medgivits har för de berörda företagen inneburet en betydande lättnad. För åtskilliga har de nu rådande mindre gynnsamma konjunkturerna ytterligare bidragit till att minska svårigheterna i samband med lageruppskrivningen. De anskaffnings- resp. återanskaffningsvärden, på vilka ifrågavarande procenttal skall beräknas, har sålunda ofta sjunkit eller i vart fall inte höjts. I den mån förluster förekommit, kan dessa balanseras mot den föreskrivna lageruppskrivningen. Denna kan sålunda ofta nog företagas utan beskattningseffekt.

Emellertid förekommer även härvidlag betydande avvikelser, och man måste, i främsta rummet för vissa större företag inom exportindustrin, räkna med att anpassningen till de nya lagervärderingsreglerna kan medföra påfrestningar på likviditeten. Denna konsekvens av lagstiftningen synes under nu rådande läge från flera synpunkter inte önskvärd. Framför allt minskas företagets möjligheter till investeringar. Det har i olika sammanhang framhållits såsom ett betydande allmänt intresse, att investeringar företas under det rådande ekonomiska läget. Härvidlag gör sig både ekonomiska och arbetsmarknadspolitiska synpunkter gällande. Vad sysselsättningspolitiken angår bör framhållas, att de företag varom här är fråga, är de inom den en-

skilda sektorn som har de största resurserna att göra sysselsättningsskapande investeringar. Därtill kommer, att dessa företags investeringar i betydande mån skapar arbetstillfällena inom områden, som är särskilt ömtåliga från sysselsättningssynpunkt.

Jag har därför kommit till den uppfattningen, att övergångstiden före det fulla ikraftträdandet av 1955 års lagervärderingsregler bör förlängas ett år. I enlighet härmed förordar jag, att varulagren vid 1960 års taxering får upptas till samma procentuella andel som 1958 och 1959, eller alltså enligt huvudregeln till 30 procent, samt att 1955 års regler fullt ut skall tillämpas fr. o. m. 1961 års taxering. Övergångsbestämmelserna till 1955 års lagstiftning föreslås ändrade i överensstämmelse härmed.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, ansågs det vid 1955 års reform inte möjligt att närmare ange i vad mån de då beslutade begränsningarna i rätten till lagernedskrivning skulle inverka på skatteintäkterna. Vad därvid anfördes äger sin giltighet även i fråga om den här förordade förlängningen på ett år av övergångstiden. Säkra hållpunkter saknas således för att bedöma i vad mån denna förlängning kan påverka de skatteintäkter som erhålles för det ifrågavarande beskattningsåret. Tilläggas kan, att det här, liksom beträffande andra vinstreglerande dispositioner, endast är fråga om för vilket år inkomstredovisning skall ske och alltså icke om något slutgiltigt skattebortfall.

Föredragande departementschefen hemställer härefter under hänvisning till det anförda, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå 1959 års riksdag att antaga inom finansdepartementet upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av punkten 4 av övergångsbestämmelserna till lagen den 27 maj 1955 (nr 255) om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Karl-Henrik Ekberg